

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 10. kesäkuuta 2016
(OR. en)

10082/16

CULT 56
RELEX 502
DEVGEN 124
COMPET 368
ENFOCUSTOM 92
EDUC 235
COHOM 68

SAATE

Lähtettäjä:	Euroopan komissio / Korkea edustaja
Saapunut:	8. kesäkuuta 2016
Vastaanottaja:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri
Kom:n asiak. nro:	JOIN(2016) 29 final
Asia:	YHTEINEN TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE Tavoitteena kansainvälisiä kulttuurisuhteita koskeva EU:n strategia

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena asiakirja JOIN(2016) 29 final.

Liite: JOIN(2016) 29 final

EUROOPAN
KOMISSIO

UNIONIN ULKOASIOIDEN
JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN
KORKEA EDUSTAJA

Bryssel 8.6.2016
JOIN(2016) 29 final

YHTEINEN TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE JA NEUVOSTOLLE

Tavoitteena kansainvälisiä kulttuurisuhteita koskeva EU:n strategia

1. TAUSTA

Kulttuurinen monimuotoisuus on erottamaton osa Euroopan unionin arvoja. EU on voimakkaasti sitoutunut edistämään rauhaan, oikeusvaltioperiaatteen, sananvapautta, keskinäiseen ymmärtämykseen ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen perustuvaa maailmanjärjestystä. Näin ollen monimuotoisuuden edistäminen kansainvälisten kulttuurisuhteiden avulla on tärkeä osa EU:n maailmanlaajuisista toimintaa. Tähän liittyy sitoutuminen sekä edistämään kansainvälisiä kulttuurisuhteita EU:n kolmansille maille antamalla tuella ja avulla että unionin imagon ja EU:n jäsenvaltioiden eri kulttuurien esittelyn tukeminen kulttuuridiplomatian avulla. EU tekee Yhdistyneiden kansakuntien (YK) keskeisenä kumppanina läheistä yhteistyötä Unescon¹ kanssa maailman kulttuuriperinnön suojelemiseksi.

EU:lla on paljon tarjottavaa maailmalle: kulttuuri-ilmaisujen moninaisuutta, korkealaatuista taiteellista toimintaa ja vireä luova ala. Se voi myös hyötyä suuresti vuorovaikutuksesta muun maailman kanssa. EU:n kokemus moninaisuudesta ja moniarvoisuudesta on myös merkittävä etu, kun kulttuuripolitiikoilla pyritään edistämään rauhaa ja sosioekonomista kehitystä kolmansissa maissa. Tässä yhteisessä tiedonannossa esitetään, mitä unioni jo tekee kansainvälisten kulttuurisuhteiden saralla, ja ehdotetaan tapoja kehittää EU:n kansainvälisiä kulttuurisuhteita siten, että unioni voi pyrkiä niiden avulla kansainvälisen rauhan ja vakauden edistämisen, monimuotoisuuden turvaamisen sekä työllisyyden ja kasvun edistämisen tavoitteisiinsa.

Komissio esitti vuonna 2007 kulttuuria kansainvälistyvässä maailmassa koskevan Euroopan toimintasuunnitelman², johon sisältyi kulttuurin edistäminen unionin kansainvälisissä suhteissa. Sittemmin Lissabonin sopimuksen voimaantulo ja Euroopan ulkosuhdehallinnon (EUH) perustaminen ovat muuttaneet rakenteita tavalla, joka voi entisestään lisätä EU:n vaikutusta kansainvälisiin kulttuurisuhteisiin. Jäsenvaltiot, Euroopan parlamentti ja kansalaisyhteiskunnan edustajat ovat viime vuosina vaatineet EU:lta koordinoitumpaa lähestymistapaa kansainvälisiin kulttuurisuhteisiin.³ Neuvosto kehotti marraskuussa 2015 komissiota ja korkeaa edustajaa valmistelemaan strategista lähestymistapaa kulttuuriin EU:n ulkosuhteissa ja laatimaan tätä varten periaatteellisen ohjeiston.⁴ Tässä yhteisessä tiedonannossa esitetään nämä ja aiempaa strategisempi EU:n lähestymistapa kulttuuridiplomatiaan.

Kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä vuonna 2005 tehdyn Unescon yleissopimuksen⁵ osapuolena EU on sitoutunut edistämään kulttuuri-ilmaisujen moninaisuutta kansainvälisten kulttuurisuhteidensa yhteydessä. Tämä kuvastaa ja edistää EU:n perusarvoja, joita ovat esimerkiksi ihmisoikeudet, sukupuolten tasa-arvo, demokratia, sananvapaus ja oikeusvaltioperiaate samoin kuin kulttuurinen ja kielellinen monimuotoisuus⁶. Kulttuurista ja erityisesti kulttuurien välisestä vuoropuhelusta voi olla apua merkittävässä maailmanlaajuisissa haasteissa, kuten konfliktien ehkäisemisessä ja ratkaisemisessa,

¹ YK:n kasvatusta, tiede- ja kulttuurijärjestö.

² Komission tiedonanto kulttuuria kansainvälistyvässä maailmassa koskevasta Euroopan toimintasuunnitelmasta (KOM(2007) 242 lopullinen).

³ Ks. neuvoston päätelmät kulttuurisen monimuotoisuuden ja kulttuurienvälisen vuoropuhelun edistämisestä ulkosuhteissa (2008); Euroopan parlamentin päätöslauselma EU:n ulkoisten toimien kulttuuriulottuvuudesta (2011); Euroopan parlamentin valmistelutoimi ”Kulttuuri EU:n ulkosuhteissa” (2014) <http://cultureinexternalrelations.eu/>

⁴ Neuvoston (koulutus, nuorisot, kulttuuri ja urheilu) 23. ja 24. marraskuuta 2015 pidetyn 3428. istunnon tulokset.

⁵ <http://en.unesco.org/creativity/convention/about/2005-convention-text>

⁶ EU:n perusoikeuskirja

pakolaisten kotouttamisessa, väkivaltaisten ääriliikkeiden torjumisessa ja kulttuuriperinnön suojelemisessa. Vuonna 2014 annetun kulttuuriperintöä koskevan tiedonannon⁷ myötä EU vahvisti sitoumuksensa suojella kulttuuriperintöä yhteistyössä Euroopan neuvoston ja Unescon kaltaisten organisaatioiden kanssa. Suojelutyöllä on kiire ottaen huomioon kulttuuriperinnön tuhoutumisen konfliktialueilla, kuten Irakissa, Syyriassa ja Afganistanissa.

Kulttuurisesta vuorovaikutuksesta voi olla myös taloudellista hyötyä. Luovien tuotteiden kansainvälinen kauppa on yli kaksinkertaistunut vuosien 2004 ja 2013 välillä⁸, ja kulttuurilla on keskeinen sija uudessa taloudessa, jonka vetureita ovat luovuus, innovointi ja tiedon saatavuus. Kulttuurialan ja luovien toimialojen osuus maailman bruttokansantuotteesta on noin 3 prosenttia, ja näillä aloilla on 30 miljoonaa työpaikkaa.⁹ Pelkästään EU:ssa nämä alat työllistävät yli 7 miljoonaa ihmistä.¹⁰ Kehitysmaissa kulttuuriala ja luovat toimialat edistävät kestävästä kehitystä ja osallistavaa kasvua. Kulttuuri voikin osaltaan edistää **työpaikkojen luomista ja kilpailukykyä** sekä EU:n sisällä että sen rajojen ulkopuolella. Tämä tunnustetaan YK:n kestävästä kehityksen toimintaohjelmassa 2030¹¹, jossa korostetaan, että kulttuurilla sekä maailman kulttuuriperinnöllä ja luovilla aloilla voi olla tärkeä rooli osallistavan ja kestävästä kehityksen toteuttamisessa. Kulttuuri on tämän vuoksi yksi tärkeä ala, jota edistetään EU:n kehitysyhteistyön yhteydessä.

Euroopalla on jo vahvoja kulttuurisuhteita muihin maihin. Jäsenvaltioilla on laajoja ja pitkäaikaisia kansainvälisiä kulttuurisia siteitä, ja Euroopan kulttuuriperinteet ja luova toiminta ovat maailmalla arvostettuja. Neuvoston ja Euroopan parlamentin pyyntöjen¹² mukaisesti älykkääseen täydentävyyteen perustuvilla koordinoituilla EU:n toimilla voidaan edistää näiden yhteyksien lujittamista luomalla synergiaa, kokoamalla resursseja yhteen, helpottamalla yhteistyötä ja antamalla kulttuuriselle vuorovaikutukselle ja toiminnalle enemmän näkyvyyttä.¹³

Tässä yhteisessä tiedonannossa ehdotetaan EU:lle kansainvälisiä kulttuurisuhteita koskevaa strategiaa, jossa keskitytään EU:n ja kumppanimaiden kulttuurialan yhteistyön edistämiseen kolmella keskeisellä osa-alueella, jotka ovat kulttuurin tukeminen kestävästä sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen veturina; kulttuurin ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen rauhanomaisten suhteiden ylläpitämiseksi yhteisöjen välillä; kulttuuriperintöön liittyvän yhteistyön lujittaminen. Näihin tavoitteisiin pyrittäessä EU:n kansainväliset kulttuurisuhteet **luovat EU:n asemaa maailmanlaajuisena toimijana**, mikä on myös yksi nykyisen komission ensisijaisista tavoitteista samoin kuin tärkeä prioriteetti korkean edustajan pian esittämässä globaalistrategiassa.

2. EU:N TOIMINNAN PÄÄPERIAATTEET

EU:n toimissa kansainvälisten kulttuurisuhteiden alalla olisi noudatettava seuraavia periaatteita:

⁷ Tiedonanto ”Tavoitteena kulttuuriperintöä koskeva yhdennetty lähestymistapa Euroopassa” COM(2014) 477 final.

⁸ *The Globalisation of Cultural Trade: A Shift in Cultural Consumption--International flows of cultural goods and services 2004-2013*, UNESCO Institute for Statistics (UIS), 2016.

⁹ *Cultural Times*, CISAC:n ja Unescon raportti, 2015.

¹⁰ Ks. edellinen alaviite.

¹¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

¹² <http://cultureinexternalrelations.eu/>

¹³ Tutkimusten mukaan EU:n kannattaisi harjoittaa kulttuuridiplomatiaa ja hyödyntää erittäin myönteisiä käsityksiä Euroopan ja sen eri jäsenvaltioiden kulttuurista, taiteesta ja historiasta. http://ec.europa.eu/dgs/fpi/showcases/eu_perceptions_study_en.htm

a) Edistetään kulttuurista monimuotoisuutta ja ihmisoikeuksien kunnioittamista

EU on vahvasti sitoutunut edistämään kulttuurista monimuotoisuutta, jota voidaan suojella ja edistää ainoastaan olosuhteissa, joissa ihmisoikeudet ja perusvapaudet on taattu. Nämä perusoikeudet muodostavat olennaisen perustan demokratialle, oikeusvaltiolle, rauhalle, vakaudelle, osallistavalle kestäväälle kehitykselle sekä yhteiskunnalliselle osallistumiselle. Valtioilla on velvollisuus kunnioittaa, suojella ja edistää oikeutta mielipiteen- ja sananvapauteen, myös taiteelliseen ilmaisuun. EU on omasta lainsäädännöstään ja kansainvälisestä oikeudesta johtuvien velvoitteidensa¹⁴ mukaisesti sitoutunut edistämään suvaitsevaa ja moniarvoista lähestymistapaa kansainvälisiin kulttuurisuhteisiin.¹⁵

b) Edistetään keskinäistä kunnioitusta ja kulttuurien välistä vuoropuhelua

Jotta kulttuuria voitaisiin hyödyntää täysimääräisesti sillanrakentajana kansainvälisissä suhteissa, on tehtävä muutakin kuin esiteltävä Euroopan kulttuurien monimuotoisuutta: on pyrittävä luomaan uudenlaista henkeä vuoropuhelun, keskinäisen kuuntelemisen ja toisilta oppimisen, valmiuksien yhdessä kehittämisen ja maailmanlaajuisen solidaarisuuden edistämiseksi.¹⁶ Kulttuurisuhteissa on otettava huomioon alueelliset erot ja paikalliset kulttuuriominaisuudet, ja toimet on mukautettava kohdealueen kulttuuriin ja kiinnostuksenkohteisiin. Koska ihmisillä on usein rajat ylittäviä yhteyksiä digitaalisten välineiden avulla, kansojen välisessä viestinnässä olisi kannustettava kunnioitukseen, tasa-arvoon ja kumppanuuden henkeen. Lähtökohtina EU:n kansainvälisille kulttuurisuhteille olisikin oltava vastavuoroisuus, keskinäinen oppiminen ja uuden luominen yhdessä.

c) Varmistetaan täydentävyys ja toissijaisuus

Ehdotetussa kansainvälisiä kulttuurisuhteita koskevassa EU:n strategiassa on otettu kaikilta osin huomioon toimivallan jakautuminen EU:n ja sen jäsenvaltioiden välillä. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 6 artiklan mukaan unionilla on toimivalta toteuttaa toimia kulttuurin alalla jäsenvaltioiden toimien tukemiseksi, yhteensovittamiseksi tai täydentämiseksi. SEUT-sopimuksen 167 artiklan 3 kohdan mukaisesti unioni ja jäsenvaltiot suosivat yhteistyötä kolmansien maiden sekä kulttuurin alalla toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen kanssa. Lisäksi SEUT-sopimuksen 167 artiklan 4 kohdan mukaan unioni ottaa kulttuuriin liittyvät näkökohdat huomioon muiden perustamissopimusten määräysten mukaisessa toiminnassaan. Kehitysyhteistyössä EU ja sen jäsenvaltiot täydentävät ja tukevat toisiaan (SEUT-sopimuksen 208 artikla). EU toimii täysin toissijaisuusperiaatteen mukaisesti kansainvälisten kulttuurisuhteiden edistämiseksi silloin, kun toiminta EU:n tasolla voi olla tehokkaampaa kuin toiminta kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla. Hiljattain annetuissa neuvoston päätelmissä kulttuurista EU:n ulkosuhteissa¹⁷ todettiin, että ”on kuitenkin tarpeen koordinoida paremmin pyrkimyksiä vahvistaa strateginen eurooppalainen lähestymistapa”. EU voi tarpeen mukaan edistää synergiaa ja yhteistyötä kansallisten kulttuuri-instituuttien ja säätiöiden sekä yksityisten ja julkisten yritysten välillä kaikkialla maailmassa.

d) Edistetään monialaista lähestymistapaa kulttuuriin

¹⁴ SEU-sopimuksen 2, 6, 21 ja 49 artikla sekä EU:n perusoikeuskirjan 7, 8, 10, 11 ja 22 artikla. Kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen sopimusvaltioita.

¹⁵ Ks. myös sananvapautta verkossa ja verkon ulkopuolella koskevat EU:n ihmisoikeussuuntaviivat (asiakirja 9647/14).

¹⁶ Kuten on suositeltu vuonna 2014 julkaistussa Euroopan parlamentin valmistelutoimessa ”Kulttuuri EU:n ulkosuhteissa”

(<http://cultureinexternalrelations.eu/main-outcomes/>) ja marraskuussa 2012 julkaistussa asiakirjassa ”A strategy for EU-China cultural relations: report of the expert group on culture and external relations – China”.

¹⁷ Neuvoston päätelmät kulttuurista EU:n ulkosuhteissa ja erityisesti kehitysyhteistyössä, 24.11.2015.

Kulttuurissa ei ole pelkästään kyse taiteesta tai kirjallisuudesta. Se ulottuu monille politiikan aloille ja monenlaisiin toimiin kulttuurien välisestä vuoropuhelusta matkailuun, koulutuksesta ja tutkimuksesta luoviin toimialoihin, kulttuuriperinnön suojelusta luovien toimialojen ja uusien teknologioiden edistämiseen ja käsityötaidosta kehitysyhteistyöhön. Tämän vuoksi ehdotetulla strategialla tuetaan mahdollisuuksia edistää kulttuuria EU:n ulkoisten politiikkojen puitteissa. Kulttuurilla on myös keskeinen sija kestävässä kehityksessä, sillä luova ala voi edistää sovintoa, kasvua ja sananvapautta, jolle muut perusvapaudet voidaan perustaa.

e) Edistetään kulttuuria nykyisissä yhteistyöpuiteissa¹⁸

Politiikan johdonmukaisuuden varmistamiseksi ja päällekkäisyyden välttämiseksi tehokkain tapa edistää kulttuuria EU:n ulkosuhteissa on käyttää olemassa olevia yhteistyörakenteita ja rahoitusvälineitä. EU:lla on temaattisesti ja maantieteellisesti rajattuja yhteistyöpuiteita sekä erityisiä rahoitusvälineitä.

Temaattiset ohjelmat

- Kumppanuusväline: Yksi kumppanuusvälineen tavoitteista on ”unionia [...] maailmassa koskevan ymmärryksen ja näkyvyyden lisääminen julkisuusdiplomatialla, henkilökontakteilla, koulutus- ja akateemisen alan yhteistyöllä, ajatushautomoihin liittyvällä yhteistyöllä ja ulkopuolisiin maihin kohdistuvilla toimilla unionin arvojen ja etujen edistämiseksi.”¹⁹
- Demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskeva eurooppalainen rahoitusväline (EIDHR): Väline auttaa kehittämään ja vahvistamaan demokratiaa, oikeusvaltiota sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamista. Yksi tämän välineen tavoitteista on edistää mielipiteen- ja sananvapautta, myös poliittisen, taiteellisen ja kulttuurisen ilmaisun vapautta.²⁰
- Kehitysyhteistyön rahoitusvälineeseen kuuluvassa globaaleja julkishyödykkeitä ja haasteita koskevassa ohjelmassa on inhimillisen kehityksen osa, jolla edistetään kulttuurista monimuotoisuutta ja kaikkien kulttuurien yhtäläistä arvostusta. Sillä tuetaan myös kulttuuriteollisuuden vaikutusta kehitysmaiden talouskasvuun, kansalaisjärjestöihin ja paikallisiin viranomaisiin.
- Vakautta ja rauhaa edistävä väline: Tavoitteena on edistää konfliktien ehkäisyä, kriisitoimintaa ja rauhanrakentamista, jotta voidaan puuttua maailmanlaajuisiin ja alueiden rajat ylittäviin uhkiin. Kulttuurialan organisaatiot sisältyvät kansalaisyhteiskunnan määritelmään, kun on kyse tästä välineestä myönnettävästä rahoituksesta.²¹
- Luova Eurooppa -ohjelma: Ohjelman tarkoitus on muun muassa ”vaalia Euroopan kulttuuriperintöä” ja ”vahvistaa Euroopan kulttuurialan ja luovien alojen [...]

¹⁸ Tietynlaisia toimia ja hankkeita koskevat esimerkit eivät rajoita mahdollisuutta uudenlaisten hankkeiden toteuttamiseen strategian mukaisesti. Viittaukset käynnissä oleviin hankkeisiin tai ohjelmiin eivät myöskään tarkoita, että ne ovat pysyviä rahoituskohteita.

¹⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 234/2014, annettu 11 päivänä maaliskuuta 2014, kumppanuusvälineen perustamisesta kolmansien maiden kanssa tehtävää yhteistyötä varten.

²⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 235/2014, annettu 11 päivänä maaliskuuta 2014, demokratian ja ihmisoikeuksien maailmanlaajuisesta edistämistä koskevasta rahoitusvälineestä.

²¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 230/2014, annettu 11 päivänä maaliskuuta 2014, vakautta ja rauhaa edistävän välineen perustamisesta.

kilpailukykyä”. Ohjelma on avoin myös EU:n ulkopuolisten maiden kahden- tai monenvälisille yhteistoimille.²²

Maantieteellisen yhteistyön puitteet

- **Laajentumispolitiikka:** Ehdokasmaina ja mahdollisina ehdokasmaina Länsi-Balkanin mailla²³ ja Turkilla on erityinen asema ja merkitys EU:n ulkoisissa politiikoissa. EU:n kulttuurialan politiikat sisältyvät EU:n säännöstöön, joka ehdokasmaiden on pantava täytäntöön koulutusta ja kulttuuria koskevan neuvotteluluvun 26 osana. Laajentumisprosessissa mukana oleva alue saa tukea liittymistä valmistelevalta tukivälineestä (IPA). EU on jo pitkään tukenut Länsi-Balkanin alueella toteutettavia kulttuurihankkeita, joiden tavoitteena on edistää kulttuurien välistä vuoropuhelua, sovintoa ja sosioekonomista kehitystä. Euroopan komission ja Euroopan neuvoston yhteisessä Ljubljanan prosessissa (I ja II) on panostettu merkittävästi kulttuuriperinnön kunnostamiseen Kaakkois-Euroopassa.²⁴ Laajentumisprosessissa mukana olevien maiden kulttuurialan organisaatiot hyötyvät niiden valmiuksia kehittävästä yhteistyöstä EU:n kanssa sekä täysimääräisestä osallistumisesta kulttuuriohjelmiin ja Luova Eurooppa -ohjelmaan²⁵. Näillä mailla on tällä hetkellä merkittäviä uusia haasteita, kuten äskettäin saapuneiden maahanmuuttajien kotouttaminen, jossa kulttuurien välinen vuoropuhelu voi edistää sovintoa ja yhteiskuntien osallistavuutta ja demokraattisuutta sekä auttaa torjumaan radikalisoitumista. EU:n olisi jatkettava läheistä yhteistyötä näiden maiden kanssa niiden kulttuuriperinnön suojelemiseksi sekä kulttuurialan ja luovien toimialojen kehittämiseksi. Myös niiden osallistumista EU:n kulttuurialan ohjelmiin olisi edistettävä.
- **Euroopan naapuruuspolitiikka:** Euroopan naapuruuspolitiikka määrittää EU:n suhteita 16:een sen läheisimmistä itäisistä ja eteläisistä naapurimaista. Eriytettyä kahdenvälistä lähestymistapaa kuhunkin kumppanimaahan täydennetään Välimeren eteläpuolista aluetta²⁶ koskevilla ja itäiseen kumppanuuteen²⁷ liittyvillä alueellisilla yhteistyöaloitteilla. Poliittinen, taloudellinen ja kulttuurinen eriyttäminen ja kummankin osapuolen kokeman omistajuuden kasvattaminen ovat keskeisiä tekijöitä uudistetussa Euroopan naapuruuspolitiikassa²⁸. Itäisen kumppanuuden foorumi 4 tarjoaa puitteet yhteistyön ja vuoropuhelun tehostamiseksi esimerkiksi koulutuksen, nuorisoasioiden (mukaan lukien työllistyvyys), kulttuurin ja luovan toiminnan, tutkimuksen ja innovoinnin, audiovisuaalialan politiikkojen ja tietoyhteiskunnan aloilla. Valmiuksien kehittämistä tuetaan erityisohjelmilla. Eteläisen Välimeren alueella EU tukee kulttuuriyhteistyötä kulttuuriperintöön ja audiovisuaalialaan liittyvien alueellisten ohjelmien kautta, mutta myös kahdenvälisillä toimilla. Monilla ENP:n piiriin kuuluvilla mailla on pitkäaikaisia haasteita, kuten poliittisia jännitteitä, talouden häiriötiloja, väkivaltaista radikalisoitumista ja muuttovirtoja. Erityisesti tässä tilanteessa kulttuuriyhteistyöllä ja kulttuuripoliittisella vuorovaikutuksella voi olla vakauttava vaikutus. Euroopan naapuruuspolitiikan välineestä myönnetään esimerkiksi vuosina 2014–2017 kaikkiaan 17 miljoonaa euroa tukea median

²² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1295/2013, annettu 11 päivänä joulukuuta 2013, Luova Eurooppa -ohjelman (2014–2020) perustamisesta.

²³ Albania, Bosnia ja Hertsegovina, entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia, Kosovo*, Montenegro ja Serbia.

²⁴ EU:n tämän alan toimet Bosniassa ja Kosovossa ovat tuoneet esiin kulttuuriperintöön perustuvien politiikkojen tarjoamat mahdollisuudet konfliktin jälkeisessä sovinnonteossa sen lisäksi, että niillä voidaan kehittää taloutta.

²⁵ Luova Eurooppa -ohjelman perustamisesta 11 päivänä joulukuuta 2013 annetun asetuksen 1295/2013 8 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Luettelo EU:n ulkopuolisista osallistujamaista: http://eacea.ec.europa.eu/creative-europe/library/eligibility-organisations-non-eu-countries_en

²⁶ Algeria, Egypti, Israel, Jordania, Libanon, Libya, Marokko, Palestiina*, Syyria ja Tunisia.

²⁷ Armenia, Azerbaidžan, Georgia, Moldova, Ukraina ja Valko-Venäjä.

²⁸ Yhteinen tiedonanto ”Euroopan naapuruuspolitiikan tarkistus” (18. marraskuuta 2015). JOIN(2015) 50 final.

ja kulttuurin kehittämiseen eteläisen Välimeren alueella.²⁹ Lisäksi kulttuurin ja kulttuuriperinnön säilyttämistä tuetaan viiden rajatylittävän yhteistyöohjelman kautta.³⁰

- **Kehitysyhteistyö:** Kehitysyhteistyön rahoitusvälineellä pyritään vähentämään köyhyyttä ja edistämään kestävästä taloudellista, sosiaalista ja ympäristön kehitystä sekä demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta, hyvää hallintotapaa ja ihmisoikeuksien kunnioittamista.³¹ Se sisältää seuraavat osat: i) maantieteelliset ohjelmat, joilla tuetaan yhteistyötä noin 47 kehitysmaan kanssa Latinalaisessa Amerikassa, Etelä-Aasiassa, Koillis- ja Kaakkois-Aasiassa, Keski-Aasiassa, Lähi-idässä ja Etelä-Afrikassa; ii) hiljattain perustettu panafrikkalainen ohjelma, jolla tuetaan EU:n ja Afrikan strategista kumppanuutta. Kulttuurin merkitys mainitaan kehitysyhteistyön rahoitusvälinettä koskevassa asetuksessa useaan otteeseen.
- Kesäkuussa 2000 allekirjoitettu Cotonoun kumppanuussopimus³² muodosti 20 vuodeksi puitteet EU:n yhteistyölle Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren alueen (AKT) maiden kanssa. AKT-valtioiden ryhmän sihteeristön hallinnoimia kulttuuriohjelmia rahoitetaan tämän sopimuksen puitteissa Euroopan kehitysrahastosta (EKR). Hankkeilla, joita on rahoitettu 9. EKR:stä (14 miljoonaa euroa), on lujitettu AKT-maiden luovien toimialojen teknisiä, taloudellisia ja hallinnollisia valmiuksia ja etenkin kehitetty AKT-maiden elokuva- ja audiovisuaalialaa ja uudistettu sen rakennetta. Sitten 10. EKR:stä rahoitetulla (30 miljoonaa euroa) ACP Cultures+ -ohjelmalla on torjuttu köyhyyttä edistämällä kestävästä kulttuuriteollisuutta. AKT-valtioiden nykyinen ohjelma tukee edelleen kulttuurialaa ja luovia toimialoja (40 miljoonaa euroa 11. EKR:stä vuosina 2014–2020). Komissio pohtii parhaillaan, minkälaisissa puitteissa suhteita AKT-maihin hoidetaan sen jälkeen, kun Cotonoun kumppanuussopimuksen voimassaolo päättyy. Kehityspolitiikkaa koskevan eurooppalaisen konsensuksen tarkistusta valmistellaan.

3. KULTTUURIYHTEISTYÖN EDISTÄMINEN KUMPPANIMAJEN KANSSA

Komissio ja korkea edustaja ehdottavat osana kansainvälisiä kulttuurisuhteita koskevaa EU:n strategiaa seuraavia kolmea toimintalinjaa, joilla edistetään kansainvälisiä kulttuurisuhteita kumppanimaiden kanssa:

- kulttuurin tukeminen kestävästä sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen veturina
- kulttuurin ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen rauhanomaisten suhteiden ylläpitämiseksi yhteisöjen välillä
- kulttuuriperintöön liittyvän yhteistyön lujittaminen.

3.1. Kulttuurin tukeminen sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen veturina

a) Tuki kulttuuripolitiikkojen kehittämiseksi

Kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä vuonna 2005 tehdystä Unescon yleissopimuksessa³³ korostetaan ”tarvetta sisällyttää kulttuuri strategisena tekijänä kansallisiin ja kansainvälisiin kehityspolitiikkoihin sekä kansainväliseen

²⁹ http://www.enpi-info.eu/mainmed.php?id=486&id_type=10

³⁰ http://www.enpi-info.eu/mainmed.php?id=322&id_type=10

³¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 233/2014, annettu 11 päivänä maaliskuuta 2014, kehitysyhteistyön rahoitusvälineen perustamisesta kaudelle 2014–2020.

³² https://ec.europa.eu/europeaid/where/acp/overview/cotonou-agreement/index_en.htm_en

³³ <http://en.unesco.org/creativity/convention/about/2005-convention-text>

kehitysyhteistyöhön”. Kulttuurisen monimuotoisuuden ja kulttuurin vaaliman sananvapauden kunnioittaminen tukee merkittäväällä tavalla demokratiakehitystä ja sosioekonomista kehitystä. EU:n olisikin autettava kumppanimaita sisällyttämään kulttuuri kansallisiin politiikkoihin. EU pyrkii edistämään vuonna 2005 tehdyn Unescon yleissopimuksen ratifiointia ja täytäntöönpanoa syventämällä politiikkoja koskevaa vuoropuhelua kumppanimaiden kanssa ja vahvistamalla hallinnointijärjestelmiä.

- **Kokemusten jakaminen laajentumisprosessiin osallistuvien ja naapurimaiden kanssa:** EU käyttää olemassa olevia kahden- tai monenvälisiä rakenteita vuoropuheluun, jossa jaetaan muun muassa Euroopan kulttuuripääkaupunkeja koskevia kokemuksia ja saavutuksia. Komissio edistää TAIEX-ohjelman³⁴ ja twinning-toiminnan kaltaisten välineiden käyttöä kulttuurin alalla.
- **Kulttuuripolitiikkojen lujittaminen:** Eteläisen naapurialueen kumppanimaita tuetaan kulttuuripolitiikan ja alan käytäntöjen kehittämisessä Med Culture -ohjelmasta (2014–2018). MedFilm³⁵ taas on uusi kolmivuotinen valmiuksien kehittämisen ohjelma, jolla autetaan elokuvantekijöitä tuomaan esiin arkaluonteisia aiheita alueellisella tasolla.

b) Kulttuurialan ja luovien toimialojen vahvistaminen

Kulttuuriala ja luovat toimialat kuuluvat dynaamisiin talouden aloihin, jotka tarjoavat merkittävän määrän laadukkaita työpaikkoja ja usein edistävät älykästä, kestäväää ja osallistavaa kasvua. Investoinnit kulttuurihankkeisiin edistävät kaupunkien ja alueiden kilpailukykyä, houkuttelevuutta ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta.³⁶ Yli 70 EU:n aluetta on valinnut kulttuurin ja luovat toimialat ensisijaisiksi aloiksi älykkään erikoistumisen strategioissaan ja tunnustaneet niiden merkityksen alueellisen kasvun ja paikallisten työpaikkojen kannalta.

Kehitysmaissa Unescon *Culture for Development* -indikaattorit osoittavat, että kulttuurin osuus BKT:stä on 1,5–5,7 prosenttia matala- ja keskituloisissa maissa riippuen poliittisen ja institutionaalisen kehityksen, sosiaalisen osallisuuden ja koulutuksen tasosta sekä sananvapaustilanteesta. Esimerkiksi Burkina Fasossa yli 170 000 henkilöä eli noin 2 prosenttia työvoimasta toimii kulttuuriin liittyvissä ammateissa. Jokaisella maalla on omat vahvuutensa: Nigeriassa elokuvateollisuus, Karibian maissa musiikki ja Lähi-idässä kulttuurimatkailu. Kehityksen tukemiseksi jatkossakin EU voi jakaa asiantuntemustaan tarvittavan osaamisen kehittämisestä ja vakaasta sääntelykehyksestä.

- **Luovien alojen tuottamien tulojen kasvattaminen:** Kulttuuriteollisuuden hyötyvaikutusta AKT-maiden sosioekonomiseen kehitykseen edistetään 11. EKR:stä rahoitettavalla AKT-valtioiden ohjelmalla (tuki 40 miljoonaa euroa vuosina 2014–2020).
- **Luovuuskeskukset ja klusterit:** Maailmanlaajuisessa kulttuuriteollisuudessa uuden luominen yhdessä on paras toimintatapa. Eurooppalaisten ja muiden kansainvälisten kulttuurialan toimijoiden on löydettävä uusia tapoja kasvaa ja saavuttaa maailmanlaajuinen yleisö. Luovuuskeskuksia ja klustereita perustetaan parhaillaan eri alueille:

³⁴ TAIEX on Euroopan komission teknisen avun ohjelma. Siinä tuetaan kumppanimaiden julkishallintoa maiden lainsäädännön lähentämisessä EU:n lainsäädäntöön ja EU:n säännösten soveltamisessa ja täytäntöönpanossa sekä edistetään EU:n parhaiden käytäntöjen jakamista.

³⁵ <http://www.enpi-info.eu/medportal/news/latest/45210/MedFilm:-Call-for-proposals-to-promote-development-of-film-industry-in-Southern-Mediterranean>

³⁶ Euroopan kulttuuripääkaupungit -aloite on erittäin hyvä esimerkki: esimerkiksi jokainen vuonna 2004 Lilleen (Ranska) investoitu euro julkisia varoja tuotti paikalliselle taloudelle arviolta kahdeksan euroa.

- EU osallistuu **Aasia–Eurooppa-säätiön**³⁷ rahoitukseen. Säätiö tukee Aasian ja Euroopan kulttuurialan luovuuskeskuksia Luovat verkostot -ohjelmasta.
 - **Välimeren eteläpuoliset maat:** EU tukee hanketta (2013–2017), jossa kehitetään yhdessä UNIDOn (YK:n teollistamisjärjestö) kanssa kulttuurialan ja luovien toimialojen klustereita.
 - EU käynnisti vuonna 2016 Luova Eurooppa -ohjelmassa hankkeen **eurooppalaisen luovuuskeskusten verkoston**³⁸ kehittämiseksi. Siihen osallistuvat kaikki Luova Eurooppa -ohjelman osallistujamaat (mukaan lukien Serbia, Moldova, Turkki, Georgia ja Ukraina).
 - Vuodesta 2016 alkaen EU:n pilottihankkeesta on tuettu **EU:n ja kolmansien maiden kulttuurialan ja luovien toimialojen nuorten yrittäjien verkostoitumista**. Hankkeessa perustettava foorumi tarjoaa palveluja, kuten valmennusta, vertaisoppimistoimintaa, konferensseja tietyistä aiheista, opintomatkoja ja tapaamisia mahdollisten sijoittajien kanssa eri puolilta maailmaa.³⁹
- **Yrittäjyys ja osaamisen kehittäminen:** Euroopan koulutussäätiö⁴⁰ jatkaa toimintaa kulttuurialan ja luovien toimialojen osaamisen kehittämiseksi. ACP Cultures+ -ohjelman⁴¹ tavoitteena on kehittää kulttuurialan ammattilaisten valmiuksia AKT-valtioissa. EU:n tavoitteena on edistää kulttuurihyödykkeiden ja -palvelujen markkinamahdollisuuksia, kannustaa innovoimaan ja kehittämään uusia ammatteja teknologia-aloilla sekä tukea luovan alan ammattilaisten koulutusta.
- **Tuki Euroopan pienille ja keskisuurille yrityksille (pk-yritykset):** Komissio voi tukea esimerkiksi Etelä-Koreassa ja Kaakkois-Aasiassa toimivia luovien alojen pk-yrityksiä liikematkojen ja tukipalvelujen (esimerkiksi valmennuksen sekä logistisen ja taloudellisen tuen) avulla vuonna 2016 käynnistettyjen Gateway-ohjelmien kautta.
- **Strukturoidut alueellisen yhteistyön puitteet** On olemassa useita esimerkkejä siitä, miten kulttuuri voi yhdistää erilaisia alueita, edistää kestävä matkailua, suojella ympäristöä ja edistää energiatehokkuutta.⁴² Kulttuuri käsitetään kaikissa strategioissa investoinniksi kasvuun ja työpaikkoihin sekä Euroopan alueellista yhteistyötä koskevan tavoitteen mukaiseksi taloudellisen toiminnan tukipylvääksi.

c) Kumppanimaiden paikallisviranomaisten roolin tukeminen

Euroopan kulttuuripääkaupungit -aloite ja vuonna 2015 julkaistu raportti *World Cities Culture*⁴³ osoittavat, että kulttuuriin investoiminen tuottaa kaupungeille ja muille paikallishallintoyksiköille merkittävää kasvua ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Komission yhteinen tutkimuskeskus kehittää parhaillaan välinettä kulttuurialan ja luovien aloitteiden seuranta varten kaupunkien tasolla. Siitä on apua investointien kohdentamisessa ja parhaiden

³⁷ <http://www.asef.org/>

³⁸ http://ec.europa.eu/culture/news/2016/0405-european-network-creative-hubs_en.htm

³⁹ http://ec.europa.eu/culture/calls/general/2015-eac-s11_en.htm

⁴⁰ www.etf.europa.eu/

⁴¹ AKT-maiden tukiohjelmaa rahoitetaan Euroopan kehitysrahastosta (EKR): <http://www.acpculturesplus.eu/?lang=uk>

⁴² Esimerkiksi EU:n Itämeri-strategia, KOM(2009) 248, 10.6.2009; Tonavan aluetta koskeva EU:n strategia, KOM(2010) 715, 8.12.2010; Atlantin alueen meristrategiaa koskeva toimintasuunnitelma – Älykkään, kestävä ja osallistavan kasvun toteuttaminen, COM(2013) 279, 13.5.2013; Adrian- ja Joonianmeren aluetta koskeva EU:n strategia, COM(2014) 357, 17.6.2014; Alppien aluetta koskeva EU:n strategia, COM(2015) 366, 28.7.2015.

⁴³ http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en.htm and <http://www.worldcitiescultureforum.com/publications>

käytäntöjen hyödyntämisessä. Hiljattain teetetty selvitys⁴⁴, jossa kartoitettiin käynnissä olevia ja tulevia kehitystä edistäviä kulttuurialan toimia, vahvisti sen, että kulttuuritoiminnalla tuetaan paikallisen kehityksen dynamiikkaa, etenkin maaseutualueilla, joilla perinteiset taidot ja taide voivat lievittää köyhyyttä.

EU:n lähestymistavassa kaupunkien kestäväan kehitykseen tunnustetaan kulttuurin keskeinen rooli. Sen mukaan on olennaisen tärkeää, että julkinen tila on kaikkien kansalaisten käytettävissä. EU on esimerkiksi edistänyt Latinalaisen Amerikan maissa audiovisuaalisten ohjelmien jakelua keinona puuttua kaupungistuneiden alueiden epätasa-arvosta johtuviin sosiaalisiin ongelmiin. Toinen esimerkki Afrikasta⁴⁵ osoittaa, kuinka taide ja arkkitehtuuri voivat tehdä kaupunkikehityksestä osallistavaa ja kestäväää.

- **Innovatiiviset kumppanuudet:** Tässä kehitysyhteistyön rahoitusvälineestä rahoitettavassa, paikallisviranomaisten kanssa käynnistetyssä aloitteessa keskitytään erityisesti hauraan demokratian olosuhteisiin tai maihin, joissa sivistykselliset oikeudet ovat uhattuina. Toisessa, monivuotisesta Latinalaisen Amerikan alueohjelmasta rahoitettavassa hankkeessa pyritään kehittämään kulttuurin ja taiteen roolia sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tukena Latinalaisen Amerikan kaupungeissa. Hanke edistää EU:n ja Latinalaisen Amerikan vuorovaikutusta ja yhteisiä toimia kulttuuripolitiikkojen ja -aloitteiden integroimiseksi paremmin kaupunkikehitysstrategioihin sellaisten hankkeiden pohjalta, jotka ovat onnistuneesti tukeneet sosiaalista yhteenkuuluvuutta.
- **Kulttuurialan ystävyyshaupunkitoiminnan tukeminen:** Komissio tukee kaupunkien roolia innovoinnin ja parhaiden käytäntöjen keskuksina sellaisia kaupunkeja ja kulttuurikohteita yhdistävällä twinning-toiminnalla, joilla on samankaltaisia sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä ongelmia sekä kehitysmahdollisuuksia. Komissio aikoo käynnistää Latinalaisen Amerikan (erityisesti Latinalaisen Amerikan ja Karibian valtioiden yhteisön CELACin) kanssa alueellisia ohjelmia⁴⁶, joissa sosiaalista yhteenkuuluvuutta suurissa kaupungeissa edistetään kulttuurin ja taiteen avulla.
- **Kulttuuripääkaupunkikonseptin jakaminen:** Komissio aikoo jakaa kumppanimaiden kanssa Euroopan kulttuuripääkaupungeista saamia kokemuksia kulttuuriperinnön tukemisesta ja konseptin hyödyntämisestä paikallisen ja alueellisen kehityksen tukemisessa.
- **Historiallisten kaupunkien kaupunkistrategiat:** EU tukee Euroopan naapuruusvälineen kautta kaupunkistrategioiden kehittämistä historiallisten kaupunkien kunnostamiseksi.

3.2. Kulttuurin ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen rauhanomaisten suhteiden ylläpitämiseksi yhteisöjen välillä

Kulttuurien, ja myös uskontojen, välisellä vuoropuhelulla voidaan edistää yhteiskuntien kehittämistä oikeudenmukaisiksi, rauhanomaisiksi ja osallistaviksi sekä sellaisiksi, että niissä arvostetaan kulttuurista monimuotoisuutta ja kunnioitetaan ihmisoikeuksia. Kulttuurien välisellä vuoropuhelulla luodaan yhteinen perusta ja suotuisat edellytykset vuorovaikutuksen jatkamiselle, jolloin sillä voidaan lieventää jännitteitä, ehkäistä kriisien kärjistymistä, edistää kansallista sovinnontekoa ja tukea uudenlaisten narratiivien syntyä radikalisoituminen estämiseksi. Tässä jaksossa esitetään, miten EU voi suoraan edistää kulttuurien välistä

⁴⁴ Tutkimuksessa esitettiin varsinkin globaaleja julkishyödykkeitä ja haasteita koskevaan ohjelmaan (30 miljoonaa euroa) liittyviä ehdotuksia.

⁴⁵ EU:n ja Afrikan unionin hanke *Visionary Africa*.

⁴⁶ "Culture and Arts supporting social cohesion in Latin America cities".

vuoropuhelua kansainvälisten kulttuuriyhteistyöhankkeiden, yhdessä uuden luomisen, ihmisten välisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnallisen keskustelun ja rauhan rakentamisen avulla.

a) Kulttuurialan toimijoiden yhteistyön tukeminen

Kulttuurialan toimijoiden ja taiteilijoiden keskinäinen yhteistyö, vuoropuhelu ja liikkuvuus ovat keskeisiä tekijöitä kulttuurien välisessä vuoropuhelussa. Taideteosten ja kulttuurituotantojen liikkuminen maiden välillä levittää uusia ajatuksia, luo suoria ja välillisiä siteitä ja edistää innovointia. Kulttuuriyhteistyön lujittaminen EU:n kumppaneiden kanssa voi auttaa Euroopan kulttuurialueen avaamisessa uusille kulttuurialan toimijoille ja yleisöille.

- **Luova Eurooppa -ohjelmaan osallistumisen kannustaminen:** Ohjelmaan voivat jo osallistua kaikki laajentumisprosessiin osallistuvat maat. Komissio kannustaa lisäksi kaikkia ENP-maita liittymään siihen (kuten Georgia, Moldova ja Ukraina ovat jo tehneet).⁴⁷ Luova Eurooppa -ohjelman ansiosta kulttuurialan ja luovien toimialojen toimijat ENP-maista voivat tehdä yhteistyötä vastaavien toimijoiden kanssa kaikkialla Euroopassa, saada rahoitusta yhteistyöhankkeille ja liittyä eurooppalaisiin kulttuurialan verkostoihin.
- **Kulttuurin edistäminen itäisessä kumppanuudessa:** Vuosina 2011–2015 toteutettiin onnistuneesti Itäisen kumppanuuden kulttuuriohjelma I. Kulttuuriohjelmalla II (johon osallistuvat Armenia, Azerbaidžan, Georgia, Moldova, Ukraina ja Valko-Venäjä) jatketaan kulttuurialan toimijoiden osaamisen ja valmiuksien kehittämistä kolmen vuoden ajan. Sillä pyritään tukemaan alueellisia aloitteita, joissa kulttuurin avulla edistetään taloudellista kehitystä, sosiaalista osallisuutta, konfliktien ratkaisemista ja kulttuurien välistä vuoropuhelua.
- **Anna Lindh -säätiön tukeminen:** Anna Lindh -säätiö ja sen verkosto, johon kuuluu yli 4 000 kansalaisjärjestöä Välimeren unionin 42:sta maasta, hyötyvät jatkossakin EU:n poliittisesta tuesta ja kulttuurivaihtoa edistävästä välineistä.

b) Rauhanrakentamisen tukeminen kulttuurien välisen vuoropuhelun avulla

Kulttuurien välinen vuoropuhelu on tärkeä väline konfliktien ehkäisemisessä sekä sovinnon ja keskinäisen ymmärtämyksen edistämiseksi konfliktista toipuessa yhteiskunnissa. EU tukee käytännön yhteistyötä ja kulttuurien välistä vuoropuhelua eri kulttuurien ja yhteiskuntien välillä. Se tukee myös kansojen ja vähemmistöjen välisiä sovintoprosesseja. Erityisen onnistuneita esimerkkejä ovat Bosnia ja Hertsegovinan lähentyminen EU:hun sekä Serbian ja Kosovon vuoropuhelussa saavutetut järkevät sopimukset.

- **Vakautta ja rauhaa edistävä väline:** EU aikoo tehostaa tukeaan kulttuurien väliselle vuoropuhelulle konflikteja edeltävissä ja konfliktien jälkeisissä tilanteissa.
- **Kulttuurien välinen nuorten vuoropuhelu:** EU edistää kulttuurien välistä vuoropuhelua nuorisjärjestöjen keskuudessa Euroopassa ja muualla maailmassa (esimerkiksi naapurialueilla kansalaistoiminta-apurahojen avulla). Erityisesti EU tukee *Young Arab Voices* -ohjelman (jota on nyt laajennettu Euro-Välimeri-alueelle) toista

⁴⁷ Osallistuaakseen täysimääräisesti Media-alaohjelmaan maan on täytettävä audiovisuaalisia mediapalveluja koskevassa direktiivissä vahvistetut edellytykset.

vaihetta nuorten johtajien ja kansalaisyhteiskunnan edustajien välisen vuoropuhelun syventämiseksi sekä ääriliikkeiden ja väkivaltaisen radikalisoitumisen torjumiseksi.

- **Vaalitarkkailuvaltuuskuntien tarkkailijoiden sekä siviilialan vakauttamisoperaatioihin lähetettävän henkilöstön koulutus:** Jotta lähetettävät henkilöt olisivat täysin tietoisia paikallisista kulttuurisidonnaisuuksista, järjestetään koulutusta.
- **Sivistyksellisten oikeuksien edistäminen:** Tähän kuuluvat paikallinen kulttuuri-identiteetti ja alkuperäiskansojen oikeudet sekä sivistyksellisten oikeuksien puolustajien asema sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen⁴⁸ mukaisesti, myös alkuperäiskansojen oikeudet, jotka YK on määritellyt alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksessa⁴⁹.

3.3 Kulttuuriperintöön liittyvän yhteistyön lujittaminen

Kulttuuriperintö on tärkeä kulttuurisen monimuotoisuuden ilmentymä, jota on suojeltava. Kulttuuriperinnön kunnostaminen ja esittelemine houkuttelee matkailijoita ja edistää talouskasvua. Kulttuuriperintöä koskevalla yhteistyöllä on merkittävä asema kansainvälisissä suhteissa ja kehityspolitiikoissa, kuten on todettu komission tiedonannossa ”Tavoitteena kulttuuriperintöä koskeva yhdenmukainen lähestymistapa Euroopassa”⁵⁰. Koska asiantuntemukselle on entistä enemmän kysyntää maailmalla ja monet EU:n jäsenvaltiot ovat halukkaita jakamaan tietoaan, kumppanimaiden kanssa tarjoutuu mahdollisuuksia yhteiseen toimintaan, jolla kehitetään kestäviä strategioita kulttuuriperinnön suojelemiseksi koulutuksen, osaamisen kehittämisen ja tiedon siirron avulla.

Kulttuuriperintö on haavoittuvaa, ja sitä uhkaavat usein luonnonkatastrofit ja ihmisen aiheuttama hävitys, kuten sodat ja mielivaltainen ryöstely, joiden vaikuttimena on toisinaan eri ryhmien välinen viha. Ryöstetyt esineet usein myydään, ja tästä saatuja tuloja voidaan käyttää terrorismin rahoittamiseen. Tämä köyhydyttää maailman kulttuuriperintöä. EU on ottanut käyttöön Syyriaa koskevia rajoittavia toimenpiteitä, pannut täytäntöön YK:n pakotteet Da'eshia/ISILiä ja al-Qaidaa vastaan, ja se soveltaa Irakiin kohdistuvia YK:n pakotteita. Niihin sisältyy kulttuuriesineiden ja arkeologisen esineistön laittoman kaupan kieltö.⁵¹

- **Kulttuuriperintöä koskeva tutkimus:** Horisontti 2020 -puiteohjelmalla tuetaan kulttuuriperintöön liittyvää tutkimusta ja innovointia monikansallisten ja -tieteellisten hankkeiden avulla, joihin otetaan mukaan myös paikallisia ja alueellisia viranomaisia, yrityksiä ja kansalaisyhteiskunta ja joilla pyritään löytämään uudenlaisia ratkaisuja ilmastonmuutoksen uhkaaman eurooppalaisen kulttuuriperinnön suojelemiseksi ja hoitamiseksi. EU:n ulkopuolisia maita kannustetaan osallistumaan.
- **Kulttuuriperinnön laittoman kaupan torjuminen:** Komissio valmistelee säädösehdotusta kulttuuriesineiden tuonnista EU:hun. Ehdotuksen on määrä perustua hiljattain käynnistettyyn tutkimukseen, jossa kartoitetaan jäsenvaltioiden kansallisen

⁴⁸ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>

⁴⁹ http://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_en.pdf

⁵⁰ COM(2014) 477 final.

⁵¹ EU on sisällyttänyt lainsäädäntöönsä YK:n turvallisuusneuvoston pakotejärjestelmät ISILiä (Da'esh) ja al-Qaidaa vastaan (turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1267) ja niitä koskevat myöhemmät päätöslauselmat, mukaan lukien turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2253 vuodelta 2015. Koska arkeologisten esineiden katsotaan olevan ISILin/Da'eshin taloudellisia varoja, niiden ostaminen ISILiltä/Da'eshilta on laitonta. Neuvosto on pannut täytäntöön YK:n Irakin vastaiset pakotteet (joihin kuuluu laittomasti Irakista vietyjen arkeologisten esineiden kaupan kieltö) ja mukauttanut EU:n Syyriaan kohdistamia pakotteita ja rajoittavia toimenpiteitä siten, että niihin sisältyy nimenomaisesti Syyriasta laittomasti vietyjen arkeologisten esineiden kaupan kieltö.

lainsäädännön aukkoja. Komissio harkitsee laajempia toimia, joilla torjuttaisiin (mistä tahansa maasta peräisin olevan) kulttuuriomaisuuden laittomalla kaupalla tapahtuvaa terrorismin rahoittamista. Mahdollisiin toimiin kuuluvat sertifiointijärjestelmän käyttöönotto kulttuuriesineiden EU:n alueelle tuontia varten yhdistettynä sidosryhmien, kuten museoiden ja taidemarkkinoiden, opastamiseen.⁵² EU aikoo tukea rajatarkastuksia tekevien tullivirkailijoiden koulutusta varastettujen esineiden havaitsemiseksi varhaisessa vaiheessa ja kannustaa taidekaupan ammattilaisia yhteistyöhön laittoman kaupan torjumiseksi. EU aikoo myös tehostaa kulttuuriesineiden laittoman kaupan torjuntaa koskevaa yhteistyötä kumppanimaiden kanssa.

- **Kulttuuriperinnön suojelu:** Komissio aikoo edistää Unescon johtamia kansainvälisiä pyrkimyksiä perustaa nopean toiminnan mekanismi kulttuuriperintökohteiden suojelua varten. Komissio aikoo myös jakaa Unescon kanssa muun muassa Copernicus-ohjelman hätätilanteiden hallintapalvelun kautta satelliittikuvia vaarassa olevista kulttuuriperintökohteista, jotta voidaan arvioida vahinkoja ja suunnitella mahdollista entisöintiä. EU aikoo sisällyttää kulttuuriperinnölle aiheutuvien vahinkojen arvioimista koskevan asiantuntemuksen osaksi katastrofien ja konfliktien jälkeisiä korjaustoimenpiteitä. Syyrian kriisin johdosta perustetulla Euroopan unionin alueellisella erityisrahastolla edistetään myös kulttuuriperinnön säilyttämistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.

4. EU:N STRATEGINEN LÄHESTYMISTAPA KULTTUURIDIPLOMATIAAN

Jotta edellä esitettyjen kolmen toimintalinjan mukaisessa yhteistyössä kumppanimaiden kanssa onnistuttaisiin, on tärkeää, että EU:n sidosryhmät yhdistävät voimansa täydentävyyden ja synergian varmistamiseksi. Tämä koskee hallinnon kaikkia tasoja, paikallisia kulttuurijärjestöjä ja kansalaisyhteiskuntaa, komissiota ja korkeaa edustajaa (kolmansissa maissa olevien EU:n edustustojen välityksellä), jäsenvaltioita ja niiden kulttuuri-instituutteja.⁵³ Vuoden 2007 kulttuuritiedonannossa kannatettiin avointa koordinoitimenetelmää kevyenä mutta jäsenneltyä ratkaisuna EU:n jäsenvaltioiden kulttuurialan yhteistyöhön Euroopan tasolla.⁵⁴ Jäsenvaltioiden asiantuntijaryhmä, jonka puheenjohtajina toimivat komissio ja Euroopan ulkosuhdehallinto, pohti vuonna 2012 strategisen lähestymistavan kehittämistä kulttuuriin EU:n ulkosuhteissa. Asiantuntijaryhmän raportissa⁵⁵ korostettiin, että EU:n olisi hyödyllistä pyrkiä kulttuuriseen vuorovaikutukseen kumppanimaiden kanssa hyödyntäen uusia strategisia yhteistyötapoja jäsenvaltioiden kanssa. Euroopan parlamentti käynnisti sen jälkeen valmistelutoimen ”Kulttuuri EU:n ulkosuhteissa”. Siinä suosittiin älykkään täydentävyyden periaatetta, joka perustuu sovittuun yhteistyöhön jäsenvaltioiden välillä (etenkin niiden kulttuuri-instituuttien ja ulkomailla olevien kulttuuriavustajien välityksellä) sekä kansalaisyhteiskunnan kanssa.⁵⁶ Euroopan ulkosuhdehallinto hallinnoi nykyään 139:ää EU:n edustustoa ja toimistoa, jotka edustavat

⁵² Toimintasuunnitelma terrorismin rahoituksen torjunnan vahvistamiseksi, COM(2016) 50/2.

⁵³ Tuore esimerkki tiivistä yhteistyöstä EU:n edustuston, erään jäsenvaltion kulttuuri-instituutin ja paikallisviranomaisten välillä on komission Tunisiassa käynnistämä 10 miljoonan euron ohjelma Tunisian audiovisuaali- ja media-alan edistämiseksi. Myöhemmin tänä vuonna käynnistetään toinen, EU:n edustuston johtama ja British Councilin tukema 4 miljoonan euron hanke kulttuurielämään osallistumisen edistämiseksi paikallistasolla.

⁵⁴ Avoimen koordinoitimenetelmän ryhmät ovat käsitelleet vuodesta 2008 lähtien esimerkiksi seuraavia aiheita: kulttuuriteollisuus ja luovat toimialat (mukaan lukien uudet liiketoimintamallit ja vientistrategiat); taiteilijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten liikkuvuus; taideostosten liikkuvuus ja kulttuuritarjonnan saatavuuden parantaminen digitaalisin keinoin.

⁵⁵ Raportti tarjosi myös perustan 17. toukokuuta 2013 käydylle EU:n kulttuuriministerien keskustelulle kulttuurin käytöstä pehmeänä poliittisena vaihtoehtona.

⁵⁶ <http://cultureinexternalrelations.eu/>

EU:ta ja sen kansalaisia eri puolilla maailmaa. Mahdollisuuksia edistää EU:n kulttuuridiplomatiaa yhteistyöllä ja koordinoinnilla on paljon.

a) EU:n yhteistyön tehostaminen

Yhdenmukaistettu lähestymistapa tarjoaisi eurooppalaisille toimijoille mahdollisuuden yhdistää resurssejaan ja saavuttaa mittakaavaetuja tekemällä yhteistyötä EU:n ulkopuolisten maiden kanssa. Euroopan parlamentin hiljattain tekemä selvitys toi esiin tiiviin yhteistyön monia hyötyjä EU:n edustustoille, kulttuuri-instituuteille ja EUNIC-klustereille⁵⁷: yhteisissä hankkeissa riski on pienempi ja vaikutus suurempi, ne ovat näkyvämpiä ja niissä on enemmän mahdollisuuksia oppimiseen.⁵⁸

- **Kulttuuridiplomatian foorumi:** Foorumi perustettiin helmikuussa 2016. Sitä rahoitetaan kumppanuusvälineestä, ja sitä hallinnoi jäsenvaltioiden kulttuuri-instituuttien ja muiden kumppaneiden muodostama konsortio.⁵⁹ Se antaa kulttuuripolitiikkaa koskevia neuvoja, edistää verkottumista, toteuttaa toimintaa kulttuurialan sidosryhmien, jäsenvaltioiden ja EU:n edustustojen kanssa, kehittää kulttuurijohtamista koskevia koulutusohjelmia ja edistää EU:n kansainvälisten kulttuurisuhteiden kehittämistä.
- **Tehostettu yhteistyö kulttuuri-instituuttien kanssa:** Sidoryhmiä kuultuaan komissio aikoo ehdottaa myöhemmin tänä vuonna Euroopan ulkosuhdehallinnon, komission yksiköiden, kansallisten kulttuuri-instituuttien ja niiden kattojärjestön välille (niiden toimivallan mukaista) uudenlaista kumppanuutta, jossa määritellään yleiseurooppalaisen yhteistyön periaatteet ja arvot.
- **EU:n edustustoille vahvempi rooli:** Edustustot toimivat paikallisina foorumeina kulttuuri-instituuttien ja muiden sidoryhmien yhteistyön ja koordinoinnin helpottamiseksi. Ne voivat auttaa paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien havaitsemisessa ja huolehtia siitä, että toimet sopivat paikalliseen kulttuuriin ja palvelevat samalla EU:n strategisia tavoitteita. Kulttuuriasioiden **yhteyspisteet** suuremmissa EU:n edustustoissa levittävät parhaita toimintatapoja ja antavat henkilöstölle koulutusta kehityksen ja ulkosuhteiden kulttuurisesta ulottuvuudesta.
- **Eurooppalaisen kulttuurin talojen perustaminen:** Tällaiset kulttuuritalot perustuisivat EU:n ja kyseisen kumppanimaan kumppanuuteen. Ne tarjoaisivat kulttuuri-instituuteille ja muille sidoryhmille mahdollisuuden toimia samassa paikassa ja tarjota palveluja paikalliselle väestölle, osallistua yhteishankkeisiin ja tarjota apurahoja sekä järjestää kulttuuri- ja koulutusvaihtoa.
- **Aktiivinen kansalaisyhteiskunta:** EU:n ja kolmansien maiden kulttuurisuhteisiin liittyy monia sidoryhmiä (kuten kansalaisyhteiskunta, taiteilijoita, kulttuurialan toimijoita, ruohonjuuritason organisaatioita). EU pyrkii sen vuoksi kahdenvälisissä suhteissaan ja sopivissa temaattisissa ohjelmissa tehostamaan tukeaan kumppanimaissa kulttuurin alalla toimiville kansalaisjärjestöille, jotta niiden valmiuksia voidaan kehittää ja vuorovaikutusta helpottaa.

⁵⁷ EUNIC-verkosto on Euroopan unionin kansallisten kulttuuri-instituuttien verkosto. Siihen kuuluu 34 kulttuuri-instituuttia EU:n 28 jäsenvaltiosta ja 100 klusteria eri puolilta maailmaa. <http://www.eunic-online.eu/>

⁵⁸ Euroopan parlamentin tutkimus – Euroopan kulttuuri-instituutit ulkomailla, tammikuu 2016.

⁵⁹ Euroopan ulkosuhdehallinto ja komissio ovat edustettuina ohjauskomiteassa. Ks. http://ec.europa.eu/dgs/fpi/announcements/news/20160401_1_en.htm.

- **EU:n yhteiset kulttuuritapahtumat:** Yhteisten eurooppalaisten kulttuuritapahtumien tukeminen on erinomainen tapa parantaa EU:n näkyvyyttä kolmansissa maissa. Vuonna 2017 aiotaan ottaa vuonna 2015 julkaistun selvityksen pohjalta käyttöön uusi kaksivuotinen malli EU:n elokuvajuhlien järjestämiseksi johdonmukaisemmalla ja strategisemmalla tavalla. Se on uutta maailmanlaajuisen julkisuusdiplomatian toimintaa, jota rahoitetaan kumppanuusvälineestä 1,5 miljoonalla eurolla.⁶⁰ Tällä hetkellä yli 75 EU:n edustustoa osallistuu elokuvajuhlien ja muiden tapahtumien, kuten Euroopan kielten teemapäivän, järjestämiseen. Kansalliset kulttuuri-instituutit osallistuvat yhteistyöhön vaihtelevasti.
- **Huomio strategiaan kumppaneihin:** Monilla EU:n strategisista kumppaneista on vankat kulttuuridiplomatian strategiat⁶¹. EU tekee paljon kulttuurialan yhteistyötä useiden kumppaneiden kanssa. Vuonna 2013 perustettiin eurooppalais-amerikkalainen kulttuurisäätiö⁶², joka tarjoaa aiempaa strukturoidummin rahoitusta EU:n kulttuuriohjelmille ja lujittaa Yhdysvaltojen ja EU:n (mukaan lukien edustusto ja jäsenvaltiot) välisiä kulttuurisiteitä. Etelä-Afrikassa EU tukee nuoria taiteilijoita, audiovisuaalialan tuottajia, muusikoita ja urheilijoita. Kahdenvälisiin suhteisiin Kiinan kanssa on kuulunut vuodesta 2012 lähtien ihmisten välinen ulottuvuus⁶³.

b) Kulttuurien välinen opiskelijoiden, tutkijoiden ja alumnien vuorovaikutus

Liikkuvuutta ja yliopistojen välistä yhteistyötä edistävät EU:n ohjelmat ovat tärkeitä välineitä kestävien akateemisten ja kulttuuristen siteiden muodostamiseksi samalla kun ne tuovat EU:ta esille kumppanimaissa. Koulutuksen, audiovisuaalialan ja kulttuurin toimeenpanoviraston (EACEA) vuonna 2014 tekemän selvityksen⁶⁴ mukaan 54 prosenttia Erasmus Mundus -vaihtoon osallistuneista opiskelijoista ja henkilöstöstä katsoi tämän kokemuksen vaikuttaneen kaikkein merkittävimmin heidän monikulttuurisiin taitoihinsa ja valmiuksiinsa.

Kansainvälinen tutkimusyhteistyö käyttää tieteen universaalia kieltä viestintäkanavien pitämiseen avoimina ja tarjoaa tutkijoille mahdollisuuden vaihtaa ajatuksia riippumatta heidän kulttuurisesta, kansallisesta tai uskonnollisesta taustastaan. Maailman suurin monenvälinen tutkimus- ja innovaatio-ohjelma Horisontti 2020 rahoittaa kulttuurisuhteisiin, tiedediplomatiaan ja kulttuuriperintöön liittyvää tutkimusta ja innovointia. Se myös auttaa kumppanimaita maksimoimaan koulutuksen vaikutuksen talouskasvuun, yhteiskunnalliseen vakauteen ja kehitykseen.

Nuoret liikkuvat EU:n ja naapurimaiden välillä myös osana nuorisovaihtoa, eurooppalaista vapaaehtoispalvelua⁶⁵ sekä nuorten ja nuorisotyöntekijöiden kouluttautumista ja verkostoitumista. Vuonna 2015 yli 33 000 nuorta ja nuorisotyöntekijää osallistui tällaiseen yhteiseen toimintaan. Heistä noin 40 prosenttia oli kotoisin EU:n naapurimaista. Komissio selvittää, miten urheilualan yhteistyöllä voidaan edistää kansainvälisiä suhteita. Selvityksen toteuttaa korkean tason työryhmä, joka antanee raporttinsa kesäkuussa 2016.

- **Tutkijoiden liikkuvuuden edistäminen:** EU aikoo antaa Marie Skłodowska-Curie -toimien kautta rahoitusta 65 000 tutkijalle vuosina 2014–2020. Joukkoon kuuluu

⁶⁰ <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/european-film-festivals-unique-opportunity-eu-cultural-diplomacy>

⁶¹ Esimerkiksi Kiina, Japani (*Cool Japan* -kampanja) ja Etelä-Korea (korealainen uuden aallon *Hallyu*).

⁶² <http://e-acf.org/>

⁶³ http://ec.europa.eu/education/international-cooperation/china_en.htm

⁶⁴ http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/more_info/evaluations/docs/education/mundus2012-summary_en.pdf

⁶⁵ https://europa.eu/youth/EU/voluntary-activities/european-voluntary-service_fi

25 000 tutkijaopiskelijaa. Rahoituksen ansiosta vuoteen 2020 mennessä 15 000 tutkijaa Euroopan ulkopuolelta pääsee aloittamaan tai jatkamaan uraansa Euroopassa.

- **Opiskelijoiden ja henkilöstön vaihto ja uudet yhteishankkeet:** EU aikoo rahoittaa yli 150 000 apurahaa opiskelijoille ja henkilöstölle Euroopassa ja muualla maailmassa vuosina 2014–2020. Se rahoittaa vuosina 2014–2020 noin 1 000 yhteishanketta, joihin osallistuu yliopistoja ja nuorisjärjestöjä EU:sta ja sen ulkopuolelta.⁶⁶
- **Alumni-verkostot ja EU-opintoverkostot:** Komissio aikoo tukea Erasmus+-alumniryhmien perustamista kumppanimaisissa sekä näiden ryhmien ja EU:n edustustojen välistä yhteistyötä. Se yhdistää kansalliset ja Euroopan tason verkostoitumispyrkimykset sekä tukee EU:n osaamiskeskusten integroimista 450:een Jean Monnet -keskukseen ja edistää verkostoitumista niiden välillä. EU-opintoihin liittyvä opetus ja tiedotus saavuttaa vuosittain yli 250 000 opiskelijaa eri puolilla maailmaa.

5. PÄÄTELMÄT

Globaali kulttuurinen toimintaympäristö on muuttunut nopeasti viime vuosikymmenten aikana. Vuorovaikutuksen ja kulttuurien välisen yhteistyön kysyntä on kasvanut digitaalisen vallankumouksen myötä. Kulttuurista voi olla maailman monissa haasteissa ja konflikteissa paljon hyötyä jakolinjojen ylittämisen, epävakaiden yhteiskuntien vahvistamisen ja kansainvälisten suhteiden parantamisen kannalta. Muu maailma arvostaa Euroopan rikasta kulttuuriperintöä ja vireää luovuutta. Kulttuurilla olisi sen vuoksi oltava kiinteä osa Euroopan unionin ulkoisessa toiminnassa.

Tässä yhteisessä tiedonannossa ehdotetaan kolmea toimintalinjaa, joilla muodostetaan strategia EU:n kansainvälisiä kulttuurisuhteita varten. Ensinnäkin ehdotetuilla EU:n toiminnan pääperiaatteilla pyritään varmistamaan, että EU:n tämän alan toimilla edistetään ihmisoikeuksia, monimuotoisuutta ja kulttuurien välistä vuoropuhelua. Periaatteisiin kuuluu myös toissijaisuus- ja täydentävyysperiaatteiden noudattaminen, politiikkojen johdonmukaisuus ja kulttuuriasioiden edistäminen nykyisissä kumppanuuksien puitteissa. Toisessa toimintalinjassa keskitytään kolmeen keskeiseen asiaan, joilla kulttuurialan yhteistyötä kumppanimaiden kanssa edistetään: i) kulttuurin tukeminen kestävän sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen veturina; ii) kulttuurin ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen rauhanomaisten suhteiden ylläpitämiseksi yhteisöjen välillä; iii) kulttuuriperintöön liittyvän yhteistyön lujittaminen. Kolmannessa toimintalinjassa ehdotetaan EU:lle strategista lähestymistapaa kulttuuridiplomatiaan. Siihen kuuluu eurooppalaisen yhteistyön tehostaminen (erityisesti EU:n jäsenvaltioiden ja EU:n edustustojen välillä) ja kulttuurien välinen vuorovaikutus EU:n eri kulttuurien esille tuomiseksi.

Kansainvälisiä kulttuurisuhteita koskevan strategian pohjalta ehdotetaan kolmea toimintalinjaa, joiden avulla kehitetään kansojen ja yhteiskuntien välisiä viestintäkanavia. Strategia auttaa suotuisten olosuhteiden luomisessa, jotta kulttuuriala ja luovat toimialat voivat edelleen laajentua ja luoda talouskasvua ja työllisyyttä. Se tukee kulttuuriperinnön suojelua ja esiin tuomista, edistää kulttuurien välistä vuoropuhelua ja rauhan rakentamista, tukee kulttuurialan tuotantoa ja matkailua kehityksen ja talouskasvun moottoreina ja hyödyntää koulutusta, tutkimusta ja tiedettä vuoropuhelun ja vuorovaikutuksen välineinä.

⁶⁶ <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/>

Näiden toimien odotetaan tekevän Euroopan unionista entistä vahvemman maailmanlaajuisen toimijan ja paremman kansainvälisen kumppanin sekä lisäävän sen osuutta kestävästä kasvusta, rauhan ja keskinäisen ymmärtämyksen saavuttamiseen.